

Ochrona bezpieczeństwa dziennikarzy. Przewodnik praktyczny

Autorzy: Zuzanna Nowicka, Konrad Siemaszko, Cezary Węgliński

Konsultacja: Małgorzata Szuleka

Korekta: Marta Borucka

Skład: Dagmara Derda

Warszawa, kwiecień 2024

Stan prawny: kwiecień 2024

Wydawca

Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Wiejska 16

00-490 Warszawa

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-SA 4.0)

Publikacja została przygotowana w ramach projektu „Wzmacnianie ochrony wolności mediów – monitoring i edukacja”, realizowanego z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego z Funduszy Norweskich.

Wprowadzenie

Celem niniejszego przewodnika jest przedstawienie w sposób zwięzły najważniejszych sposobów ochrony dziennikarzy i dziennikarek przez zagrożeniami w ich pracy zawodowej. Przewodnik koncentruje się na kwestiach ochrony bezpieczeństwa osobistego, fizycznego i cyfrowego. Przyjmuje on szerokie podejście do kwestii bezpieczeństwa, które obejmuje także dobro osób bliskich. Szczególne miejsce w tym opracowaniu zajmują informacje i rady dotyczące postępowań karnych, w tym środków takich jak przeszukanie i zatrzymanie, ale także problemów związanych z ochroną tajemnicy dziennikarskiej. Przewodnik ten, oprócz przywołania obowiązujących ram prawnych, uwzględnia również wieloletnie doświadczenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w zapewnianiu wsparcia prawnego dla dziennikarzy i dziennikarek, które pozwoliło z jednej strony zgromadzić wiedzę na temat różnego typu faktycznych okoliczności zagrożeń dla mediów, a z drugiej strony zebrać bogate informacje na temat najbardziej adekwatnych środków ochrony wraz z przykładami ich skutecznego stosowania w praktyce.

Spis treści

WPROWADZENIE	2
BEZPIECZEŃSTWO OSOBISTE, FIZYCZNE I CYFROWE DZIENNIKARZY	4
CO MOŻE GROZIĆ BEZPIECZEŃSTWU DZIENNIKARZY I DZIENNIKAREK?	4
CO OZNACZA BEZPIECZEŃSTWO FIZYCZNE I OSOBISTE?	4
JAKIEGO RODZAJU ZAGROŻENIA PODLEGAJĄ OCHRONIE PRAWNEJ?	4
JAKIE PRZEPISY CHRONIĄ DZIENNIKARZY PRZED POSZCZEGÓLNYMI RODZAJAMI ZAGROŻEŃ?	6
ZMUSZANIE DO ZANIECHANIA INTERWENCJI DZIENNIKARSKIEJ I TŁUMIENIE KRYTYKI PRASOWEJ	6
JAKIE SĄ SZCZEGÓLNE RODZAJE ZAGROŻEŃ, KTÓRE SĄ JEDNOCZEŚNIE CZYNAMI KARALNYMI?	8
JAKIE PRZEPISY CHRONIĄ BEZPIECZEŃSTWO DANYCH I INFORMACJI?	9
POSTĘPOWANIE KARNE. PRZESZUKANIE I ZATRZYMANIE	11
CZY ISTNIEJE OBOWIĄZEK ZGŁOSZENIA PRZESTĘPSTWA?	11
JAK ZŁOŻYĆ ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE?	11
CZY MOŻNA ZŁOŻYĆ ANONIMOWE ZAWIADOMIENIE O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA?	12
CO PO ZŁOŻENIU ZAWIADOMIENIA?	12
KIEDY MOŻE DOJŚĆ DO PRZESZUKANIA POMIESZCZEŃ LUB OSOBY?	13
JAK WYGLĄDA POSTANOWIENIE O PRZESZUKANIU?	13
CZY MOŻE DOJŚĆ DO PRZESZUKANIA MIMO BRAKU POSTANOWIENIA?	14
JAK PRZEBIEGA PRZESZUKANIE POMIESZCZEŃ?	14
CZY PRZESZUKANIE MOŻNA NAGRYWAĆ?	16
CZY MOŻNA SIĘ POWOŁAĆ NA TAJEMNICĘ DZIENNIKARSKĄ PODCZAS PRZESZUKANIA?	17
CZY DECYZJĘ O PRZESZUKANIU I ZATRZYMANIU RZECZY MOŻNA ZASKARŻYĆ?	18
TAJEMNICA DZIENNIKARSKA	19
CZYM JEST I CO OBEJMUJE TAJEMNICA DZIENNIKARSKA?	19
KTO JEST ZOBOWIĄZANY DO OCHRONY TAJEMNICY DZIENNIKARSKIEJ?	21
NA CZYM POLEGA ZASTRZEŻENIE ANONIMOWOŚCI AUTORA MATERIAŁU PRASOWEGO LUB INFORMATORA?	22
KIEDY DZIENNIKARZA NIE OBOWIĄDUJE TAJEMNICA DZIENNIKARSKA?	22
JAK WYGLĄDA OBOWIĄZEK ZACHOWANIA TAJEMNICY DZIENNIKARSKIEJ W KONTAKTACH Z ORGANAMI ŚCIGANIA?	23
JAK WYGLĄDA PROCEDURA ZWOLNIENIA Z TAJEMNICY DZIENNIKARSKIEJ W POSTĘPOWANIU KARNYM?	25
JAK ZACHOWAĆ SIĘ W PRZYPADKU PRZESZUKANIA PRZEZ ORGANY ŚCIGANIA?	25

Bezpieczeństwo osobiste, fizyczne i cyfrowe dziennikarzy

Co może grozić bezpieczeństwu dziennikarzy i dziennikarek?

WAŻNE!

Warto na wstępie podkreślić – w szczególności w sytuacjach kontaktu i prośby o interwencję i pomoc ze strony służb publicznych takich jak policja – że w kontekście ochrony dziennikarzy i dziennikarek państwo ma **szereg obowiązków, które nie ograniczają się tylko do obowiązku powstrzymywania się od działań**, które mogą zagrażać wolności słowa i bezpieczeństwu dziennikarzy, **ale także obowiązków pozytywnych**. Podkreślił to wyraźnie Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPCz) w wyroku z dnia 16 marca 2000 r. w sprawie *Özgür Gündem przeciwko Turcji* (skarga nr 23144/93), w którego uzasadnieniu wskazano, że „skuteczne korzystanie z wolności [słowa] nie zależy jedynie od obowiązku państwa do nieingerowania, ale może wymagać pozytywnych środków ochrony, nawet w sferze stosunków między jednostkami”.

Co oznacza bezpieczeństwo fizyczne i osobiste?

Wykonywanie pracy dziennikarza wiąże się z ryzykiem różnego rodzaju działań ze strony osób i podmiotów, których celem jest stłumienie krytyki prasowej lub zainteresowania mediów daną sprawą. Zagrożenia te mogą dotyczyć zarówno **bezpieczeństwa fizycznego dziennikarza**, ale także rozumianego szerzej **bezpieczeństwa osobistego** oznaczającego pewność sytuacji materialnej i zawodowej oraz bezpieczeństwo osób bliskich. Również te obszary życia podlegają ochronie ze strony prawa jako bezpośrednio związane z potrzebą zapewnienia dziennikarzom środowiska pracy wolnego od zagrożeń.

Jakiego rodzaju zagrożenia podlegają ochronie prawnej?

Obok tradycyjnie pojmowanych zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego takich **jak przemoc fizyczna, groźby, czy pozbawienie wolności** zagrożenia takie **jak publiczne znieważanie, nadużywanie pozycji nadrzędnej w środowisku pracy i przemoc psychiczną i seksualną w różnych formach**. Coraz częściej dyskutowanym zagrożeniem dla poczucia bezpieczeństwa

osobistego jest także **nadużywanie instrumentów prawnych** przeciwko dziennikarzom poprzez pozwy cywilne, czy też oskarżenia i postępowania karne, o czym wspomniano w poprzednich częściach przewodnika (SLAPP) (Zob. [*Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy CM/Rec\(2016\)4 z 13 kwietnia 2016 roku*](#))

Jednym z nowego rodzaju tych zagrożeń, o których warto wspomnieć z uwagi na coraz bardziej częste i dotkliwe ich występowanie, są zagrożenia dla tak zwanego **bezpieczeństwa cyfrowego**. Mogą one dotyczyć one bezpieczeństwa danych i materiałów prasowych oraz tajemnicy dziennikarskiej i tajemnicy korespondencji osób wykonujących pracę dziennikarską w ramach korzystania z usług cyfrowych w Internecie takich jak poczta elektroniczna, media społecznościowe, czy komunikacji telefonicznej. Obejmują one także groźby, czy też różnego rodzaju formy szantaż w sieci, także w postaci anonimowej.

WAŻNE! Za naruszenie bezpieczeństwa dziennikarzy należy uznać także te działania, które dotyczą nie tylko ich samych, ale także ich osób bliskich.

Najważniejsze rodzaje zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego dziennikarzy	
Przemoc fizyczna naruszenia nietykalności cielesnej, w tym pobicia, napady oraz działania przeciwko rzeczom osobistym i bezpieczeństwu przestrzeni domu lub pracy takie jak akty kradzieży, włamań, wandalizmu naruszenia nietykalności przez funkcjonariuszy służb porządku publicznego, np. w trakcie zgromadzeń publicznych bezprawne stosowanie środków przymusu	Przemoc słowna i psychiczna groźby użycia przemocy i odwetu (w tym w Internecie) stalking, śledzenie zniesławienie, oczernianie, pomówienia, poniżanie, molestowanie wykorzystywanie wpływów, sieci znajomości (w szczególności w społeczności lokalnej) groźba odcięcia od źródeł informacji

Przemoc w miejscu pracy	Przemoc prawna
mobbing, groźba zwolnienia, zmiany stanowiska, delegowania lub obniżenia wynagrodzenia wykorzystywanie, wymaganie pracy ponad miarę odmowa wykonania uprawnień pracowniczych (np. urlopu)	groźba podjęcia działań prawnych bezprawne podejmowanie czynności procesowych, w tym bezprawne zatrzymanie nadużywanie uprawnień, w tym sankcji administracyjnych

Jakie przepisy chronią dziennikarzy przed poszczególnymi rodzajami zagrożeń?

W kontekście ochrony bezpieczeństwa osobistego i fizycznego dziennikarzu szczególne przepisy znajdują się w **ustawie z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe** (tekst jednolity, Dz. U. z 2018 r. poz. 1914). Zgodnie z art. 2 tej ustawy „organy państwowe zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej stwarzają prasie warunki niezbędne do wykonywania jej funkcji i zadań, w tym również umożliwiające działalność redakcjom dzienników i czasopism zróżnicowanych pod względem programu, zakresu tematycznego i prezentowanych postaw”.

Zmuszanie do zaniechania interwencji dziennikarskiej i tłumienie krytyki prasowej

Wszelkie przypadki stosowania przemocy i stwarzania zagrożeń dla bezpieczeństwa osobistego dziennikarzy i dziennikarek w związku z ich działalnością zawodową są penalizowane na podstawie **art. 43 Prawa prasowego**. Zgodnie z tym przepisem, „[k]to używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu **zmuszenia dziennikarza do opublikowania lub zaniechania opublikowania materiału prasowego albo do podjęcia lub zaniechania interwencji prasowej** - podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”. Przestępstwo to ścigane jest z urzędu.

Przykład:

Działaniem podlegającym karze może być np. użycie przemocy lub groźby wobec dziennikarza zbierającego materiały lub próbującego pozyskać informacje, w tym nawet na terenie prywatnym, czy również kradzież lub zniszczenie sprzętu (np. kamery)

Przypadki innego rodzaju form przemocy, np. przemocy psychicznej, wykorzystywania swojej pozycji lub wpływów penalizuje art. 44 Prawa prasowego. Zgodnie z jego treścią „Kto **utrudnia lub tłumi krytykę prasową** - podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności (ust. 1). Tej samej karze podlega, kto nadużywając swego stanowiska lub funkcji działa na szkodę innej osoby z powodu krytyki prasowej, opublikowanej w społecznie uzasadnionym interesie (ust. 2)”. Przestępstwo to jest ścigane z urzędu.

Przykłady:

W kontekście cyberprzestrzeni utrudnianiem krytyki prasowej będzie zwłaszcza ograniczanie dostępu do informacji dziennikarzom, do której zgodnie z prawem mieliby dostęp (np. informacji publicznej), czy też ograniczanie dostępu do wydarzeń medialnych, np. poprzez selekcjonowanie dziennikarzy lub określonych redakcji. Tłumieniem zaś jest działaniem jeszcze bardziej intensywnym nastawionym na uniemożliwienie rozpowszechniania już przygotowanego materiału prasowego, np. odcinanie dostępu do stron internetowych zawierających dany materiał.

Ważne!

Przepis ten przewiduje wprost karalność działań polegających na nadużywaniu swoich uprawnień wobec danej osoby, czy pozycji nadrzędności, np. przez przełożonego w miejscu pracy (redakcji), funkcjonariusza publicznego lub urzędnika.

Jakie są szczególne rodzaje zagrożeń, które są jednocześnie czynami karalnymi?

Zniesławienie (rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji na temat dziennikarza, które mają na celu poniżenie go lub utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu)	art. 212 § 1 i 2 Kodeksu karnego Ściganie wymaga prywatnego aktu oskarżenia. Jeżeli wymaga tego interes społeczny, postępowanie może wszcząć prokurator (art. 60 § 1 k.p.k.)
Znieważenie (pogarda zarówno w postaci słownej, graficznej jak i poprzez czyny, np. oplucie lub wykonanie obraźliwego gestu)	art. 216 § 1 i 2 Kodeksu karnego Ściganie wymaga prywatnego aktu oskarżenia. Jeżeli wymaga tego interes społeczny, postępowanie może wszcząć prokurator (art. 60 § 1 k.p.k.)
Groźba karalna (groźba popełnienia przestępstwa na szkodę danej osoby lub jej osoby najbliższe). Uwaga! Warunkiem odpowiedzialności jest to, aby wywołała ona u pokrzywdzonego faktyczną obawę, że dojdzie do jej spełnienia	art. 190 § 1 Kodeksu karnego Ściganie wymaga wniosku, po którego złożeniu postępowanie prowadzą organy ścigania.
Stalking (uporczywe nękanie, np. poprzez nachalne wysyłanie niechcianych wiadomości, śledzenie działalności)	art. 190a § 1 Kodeksu karnego

Uwaga! Warunkiem odpowiedzialności jest wzbudzenie u pokrzywdzonego poczucia zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, albo też istotne naruszenie jego prywatności	Ściganie wymaga wniosku, po którego złożeniu postępowanie prowadzą organy ścigania.
---	---

Warto wiedzieć:

Jeżeli przestępstwo ma charakter wnioskowy, oznacza to, że do wszczęcia postępowania karnego (śledztwa, dochodzenia), wymagana jest skarga pokrzywdzonego. W przeciwieństwie do przestępstw prywatnoscargowych, nie jest dopuszczalne działanie organów ścigania wyłącznie z urzędu. Raz złożony wniosek można cofnąć pod pewnymi warunkami (art. 12 § 3 k.p.k.). Ponowne złożenie cofniętego wniosku jest niedopuszczalne.

Jakie przepisy chronią bezpieczeństwo danych i informacji?

Coraz istotniejszy temat w kontekście pracy dziennikarzy i dziennikarek stanowi bezpieczeństwo danych i informacji, w szczególności biorąc pod uwagę, jak istotna jest ochrona tajemnicy dziennikarskiej. Warto wiedzieć, że bezpieczeństwo cyfrowe podlega ochronie prawnej, a Kodeks karny przewiduje szereg typów czynów zabronionych, których przedmiotem ochrony jest właśnie bezpieczeństwo informacji (rozdz. XXXIII k.k.). Do przestępstw tych należą

- uzyskanie dostępu do informacji nieprzeznaczonej dla sprawcy, w tym na drodze podłączenia się do sieci telekomunikacyjnej (art. 267 § 1 kodeksu);
- uzyskanie dostępu do systemu informatycznego lub jego części (art. 267 § 2 kodeksu);
- założenie lub użycie urządzenia lub oprogramowania pozwalającego zapoznać się z daną informacją (w tym podsłuchowego - art. 267 § 3 kodeksu)
- niszczenie lub w inny sposób uniemożliwienie skorzystania z informacji zapisanej na informatycznym nośniku danych (art. 268 § 2 kodeksu);

- nieuprawnione niszczenie, zmiana, uszkodzenie lub utrudnienie dostępu do danych (art. 268a kodeksu).

Wszystkie powyższe czyny zabronione mają charakter wnioskowy (zob. wyżej). Świadomość ich treści ważna jest również o tyle, że karze podlegać będą również czyny, których sprawcami są sami dziennikarze.

Postępowanie karne. Przeszukanie i zatrzymanie

Czy istnieje obowiązek zgłoszenia przestępstwa?

Jeżeli ktoś posiada wiedzę o popełnionym przestępstwie, ma społeczny obowiązek zawiadomienia o tym Policji lub prokuratury. Obowiązek ten nie obejmuje przestępstw, które nie są ścigane z urzędu, czyli m.in. groźby karalnej, tzw. stalkingu czy przestępstw, które zostały popełnione przez osobę najbliższą dla ofiary.

Karalne jest jedynie niezłożenie zawiadomienia o najcięższych przestępstwach, wymienionych w art. 240 § 1 kodeksu karnego. Kara, którą można ponieść wynosi do trzech lat pozbawienia wolności. Oznacza to, że w przypadku, w którym dziennikarz dowie się, podczas zbierania materiałów lub od osoby, która zgłosiła się do redakcji, o planowanym albo popełnionym przestępstwie z listy w art. 240 § 1 kodeksu karnego, to powinien przekazać te informacje Policji lub prokuraturze. Nie musi tego robić, jeśli ma uzasadnione podstawy, żeby sądzić, że organy ścigania posiadają wiedzę na temat tego przestępstwa, np. informacja ta już wcześniej została podana do publicznej wiadomości.

Jak złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa można złożyć zarówno ofiara, jak i osoba, która się o nim dowiedziała. Składa się je osobiście lub listownie.

Osobiście zawiadomienie można złożyć w jednostce Policji lub prokuratury. Jeżeli zawiadomienie zostanie złożone w jednostce, która nie jest właściwa dla miejsca popełnienia przestępstwa, zostanie przekazana do właściwej jednostki. Do jednostki można się udać z osobą bliską lub z pełnomocnikiem. Podczas składania zawiadomienia należy przedstawić wszystkie okoliczności sprawy, takie jak data i miejsce zdarzenia, jego jak najdokładniejszy przebieg, wskazać sprawcę, jeśli jest znany lub osobę, którą podejrzewamy o popełnienie przestępstwa. Istotne jest, aby przedstawić organom ścigania wszystkie dowody - dokumenty, korespondencję, zrzuty ekranu. Policjant albo prokurator przyjmujący zawiadomienie sporządzi protokół z zeznań osoby składającej zawiadomienie. Protokół ten należy podpisać po upewnieniu się, że jego treść oddaje zeznań.

Zawiadomienie można złożyć także zdalnie, wysyłając list albo e-mail skierowany do jednostki Policji lub prokuratury. Adresy e-mail poszczególnych jednostek są dostępne na ich stronach internetowych. W pisemnym zawiadomieniu należy szczegółowo opis zdarzenia i warto do niego dołączyć wszelkie możliwe dowody, jeżeli mają formę papierową lub elektroniczną.

Pisemne zawiadomienie powinno być podpisane i zawierać dane kontaktowe składającego zawiadomienie. Bardzo możliwe, że Policja lub prokuratura wezwie osobę, która złożyła takie zawiadomienie, aby uzupełniła je ustnie.

Czy można złożyć anonimowe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa?

Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa można złożyć również anonimowo. W takiej sytuacji można je złożyć w formie listownej lub mailowej w sposób, który uniemożliwia identyfikację osoby składającej zawiadomienie, np. podając nieprawdziwy adres nadawcy lub korzystając ze skrzynki założonej specjalnie w tym celu. W przypadku zgłoszeń anonimowych szczegółowy opis sprawy i załączenie wszystkich możliwych dowodów jest tym istotniejsze, organy ścigania nie będą bowiem miały możliwości wezwania osoby składającej zawiadomienie do uzupełniania swoich zeznań.

Co po złożeniu zawiadomienia?

Organy ścigania powinny jak najszybciej, nie później niż 30 dni po otrzymaniu zawiadomienia zdecydować, czy zamierzają prowadzić w danej sprawie postępowanie.

O wszczęciu postępowania poinformowana zostanie osoba, która złożyła zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, oczywiście pod warunkiem, że nie zrobiła tego anonimowo. Jeżeli osoba, która składała zawiadomienie nie jest pokrzywdzonym, a tożsamość pokrzywdzonego jest znana, również jemu zostanie doręczone postanowienie.

W niektórych przypadkach, np. gdy podejrzenie popełnienia przestępstwa nie jest uzasadnione organy ścigania mogą odmówić wszczęcia postępowania. Postanowienie o odmowie doręcza się osobie pokrzywdzonej, a także osobie, która zgłosiła przestępstwo, jeśli naruszyło ono jej prawa, która w terminie 7 dni od doręczenia może złożyć na nie zażalenie.

Kiedy może dojść do przeszukania pomieszczeń lub osoby?

Do przeszukania pomieszczeń lub osoby może dojść w każdej sprawie karnej, a w wyjątkowych przypadkach także zanim dana sprawa zostanie wszczęta - jeśli jest to konieczne dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem.

Kodeks postępowania karnego jasno określa podstawy przeszukania. Przeszukania można dokonać, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że w danym miejscu znajdują się rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie karnej (dokumenty, nośniki informacji, a także dane teleinformatyczne) albo podlegające zajęciu w postępowaniu karnym, np. na poczet przyszłych kar lub środków karnych. Przeszukanie może służyć także wykryciu lub zatrzymaniu osoby podejrzanej.

Należy pamiętać, że poza przeszukaniem pomieszczeń organy ścigania mogą również przeszukać osobę, a także jej odzież oraz przedmioty podręczne.

Wydaje się, że w odniesieniu do przedstawicieli mediów możliwą podstawą przeszukania jest przede wszystkim ten pierwszy przypadek. Dziennikarze, a zwłaszcza dziennikarze śledczy często poruszają w swojej pracy temat przestępstw. Podczas przygotowywania materiału mogą wejść w posiadanie dokumentów czy innych przedmiotów mających znaczenie dla toczącej się sprawy karnej. Z tego powodu redakcje, a także prywatne mieszkania dziennikarzy mogą być narażone na przeszukania w sprawie dotyczącej przestępstwa popełnionego np. przez bohatera ich tekstu.

Jak wygląda postanowienie o przeszukaniu?

Postanowienie o przeszukaniu, potocznie nazywane nakazem, wydaje prokurator lub sąd. Organ, który wydał postanowienie powinien być w nim wskazany.

Postanowienie o przeszukaniu powinno precyzować, jaki jest cel przeszukania. Jeżeli celem przeszukania jest znalezienie i zatrzymanie przedmiotów, to muszą one być wskazane i opisane. Nie jest dopuszczalne ich ogólne oznaczenie, np. poprzez użycie zwrotu "rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie". Opis tych rzeczy powinien być na tyle szczegółowy, aby ich identyfikacja nie budziła żadnych wątpliwości.

Postanowienie musi także wskazywać datę, w której powinno zostać przeprowadzone przeszukanie. W niektórych sytuacjach jest to niemożliwe, wtedy postanawia się o niezwłocznym przeprowadzeniu przeszukania.

Ponadto w postanowieniu powinny zostać przedstawione okoliczności uzasadniające podejrzenie, że to akurat w tym miejscu mogą znajdować się poszukiwane przedmioty.

Czy może dojść do przeszukania mimo braku postanowienia?

W wypadkach niecierpiących zwłoki można dokonać przeszukania mimo braku uprzednio wydanego postanowienia, za okazaniem nakazu kierownika jednostki lub legitymacji funkcjonariusza, który tego przeszukania dokonuje. Za takie przypadki można uznać wyłącznie sytuacje, w których opóźnienie przeszukania w oczekiwaniu na wydanie postanowienia najprawdopodobniej sprawi, że będzie ono bezcelowe. W takich sytuacjach nie obowiązuje również zakaz przeszukania w godzinach nocnych, tj. między 22 a 6 rano.

W przypadku gdy do przeszukania doszło mimo braku postanowienia, należy zażądać doręczenia postanowienia, które je zatwierdza. Funkcjonariusz przeprowadzający przeszukanie ma obowiązek poinformowania o prawie zgłoszenia takiego żądania. Postanowienie zatwierdzające przeszukanie powinno zostać doręczone w terminie 7 dni od jego przeprowadzenia.

Zdarza się, że przeszukanie odbywało się na podstawie postanowienia, ale jego faktyczny zakres wykraczał poza ten określony w postanowieniu. Dla przykładu, w postanowieniu stwierdzono, że powinno ono obejmować wyłącznie niektóre z pomieszczeń redakcji, natomiast w trakcie przeszukania funkcjonariusz zdecydował, że powinno ono objąć wszystkie pomieszczenia. W takiej sytuacji, w stosunku do pomieszczeń niewymienionych w postanowieniu również należy domagać się zatwierdzenia.

Jak przebiega przeszukanie pomieszczeń?

Przeszukanie pomieszczeń powinno odbyć się za dnia, tzn. między godziną 6 rano a 22. Zakaz przeszukania w godzinach nocnych nie obejmuje pomieszczeń dostępnych dla nieograniczonej liczby osób ani pomieszczeń służących do przechowywania przedmiotów, takich jak niepołączony bezpośrednio z redakcją magazyn.

Przeszukanie powinno rozpocząć się od wylegitymowania się przez obecnych funkcjonariuszy i okazania postanowienia o przeszukaniu. W niektórych sytuacjach może dojść do przeszukania mimo braku postanowienia. W takich wypadkach funkcjonariusz, który go dokonuje powinien okazać nakaz kierownika swojej jednostki lub legitymację służbową. Przeszukania może dokonać przede wszystkim prokurator lub Policja. Ponadto przeszukanie mogą przeprowadzić funkcjonariusze innych służb, takich jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego czy Centralne Biuro Antykorupcyjne, w zależności od tego, czego dotyczy sprawa.

Funkcjonariuszy powinien ustalić tożsamość osób znajdujących się w pomieszczeniu, które ma być przeszukane. Podczas przeszukania powinna być obecna osoba, która jest gospodarzem lokalu albo osoba, która może go reprezentować. W przypadku prywatnego mieszkania lub domu będzie to dorosły domownik, a redakcji będzie to przede wszystkim przedstawiciel podmiotu, do którego należy lokal, czyli zazwyczaj wydawcy, lecz także redaktor naczelny, ale też zatrudniony tam dziennikarz. W przypadku, gdy taka osoba nie jest obecna, funkcjonariusz powinien podjąć próbę skontaktowania się z nią w celu ustalenia, czy może przybyć na miejsce lub, jeśli nie jest to możliwe, jaką osobę dobrać do przeszukania pod jej nieobecność.

Osoba, u której dokonuje się przeszukania może wskazać dodatkową osobę, która powinna być obecna. Jej obecność ma zapewnić prawidłowy przebieg postępowania. O przeszukaniu zawsze warto poinformować wydawcę lub redaktora naczelnego, jeśli nie jest przy nim obecny. Należy jednak pamiętać, że funkcjonariusze nie muszą czekać z rozpoczęciem przeszukania na przybycie wskazanej osoby.

Co niezwykle istotne, przed rozpoczęciem przeszukania należy wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów. Jeżeli przedmioty zostaną wydane, funkcjonariusze powinni odstąpić od przeszukania, ponieważ jego cel został osiągnięty.

Przeszukanie powinno zostać przeprowadzony w sposób proporcjonalny, z poszanowaniem praw osób, u których jest dokonywane. Funkcjonariusze mają obowiązek nie podejmować czynności, które nie są niezbędne do znalezienia poszukiwanych przedmiotów oraz uważać na ewentualne szkody, które mogą wyrządzić. Przeszukanie nie powinno trwać dłużej, niż jest to konieczne.

Funkcjonariusze powinni ograniczyć przeszukanie do pomieszczeń wskazanych w postanowieniu. Przeszukanie powinno zostać zakończone w momencie, w którym zabezpieczono wszystkie przedmioty wymienione w postanowieniu.

Z przeszukania sporządza się protokół, który ma odzwierciedlać jego przebieg. Jeżeli osoba, u której przeprowadzono przeszukanie ma zastrzeżenia co do jego przebiegu, np. uważa, że niektóre przedmioty zostały bezpodstawnie zatrzymane albo przeglądano dokumenty czy nośniki informacji objęte tajemnicą dziennikarską może zażądać umieszczenia w protokole stosowanej wzmianki. Protokół powinien być sporządzany na bieżąco lub bezpośrednio po przeszukaniu, jedynie w wyjątkowych sytuacjach, kiedy jest to fizycznie niemożliwe, protokół można sporządzić później. W protokole muszą się znaleźć informacje dotyczące czasu rozpoczęcia oraz zakończenia przeszukania, a także musi on identyfikować funkcjonariuszy, którzy je przeprowadzili.

Po zweryfikowaniu jego poprawności, osoba, u której przeprowadzono przeszukanie powinna podpisać protokół. Sądy przyjmują, że jeżeli protokół z przeszukania został podpisany, to potwierdziła ona w ten sposób jego prawidłowość. Można odmówić jego podpisania, jeżeli jest on nierzetelny albo działania funkcjonariuszy były nieproporcjonalne albo wręcz niezgodne z prawem.

Jeżeli podczas przeszukania doszło do zatrzymania przedmiotów, należy sporządzić ich spis i każdą z nich opisać. Zatrzymanie rzeczy nie jest równoznaczne z ich zabraniem, można je pozostawić u osoby, u której dokonano przeszukania, zaznaczając, że będzie ona musiała je przedstawić na każde wezwanie organu prowadzącego postępowanie. W przypadku zabrania zatrzymanych rzeczy przez organy ścigania, osoba, u której dokonano przeszukania powinna dostać pokwitowanie.

Czy przeszukanie można nagrywać?

Nagrywanie przeszukania nie jest zabronione. Nagranie przeszukania może być przydatne w sytuacji, w której chcemy wykazać, że podczas jego przeprowadzenia doszło do nieprawidłowości.

Należy jednak pamiętać, że upublicznienie nagrania z przeszukania może naruszać prawa funkcjonariuszy, którzy je przeprowadzali, zwłaszcza jeżeli na jego podstawie jest możliwa ich identyfikacja.

Czy można się powołać na tajemnicę dziennikarską podczas przeszukania?

W redakcjach czy miejscach zamieszkania przedstawicieli mediów mogą się znajdować dokumenty czy też nośniki elektroniczne zawierające informacje objęte tajemnicą dziennikarską, a więc m.in. dane umożliwiające identyfikację niejawnego źródła informacji lub inne informacje, których ujawnienie mogłoby naruszyć czyjeś prawa. Jeżeli takie dokumenty lub nośniki zostaną zatrzymane w toku przeszukania, należy niezwłocznie poinformować o tym, że są one objęte tajemnicą. W trakcie przeszukania nie trzeba w żaden sposób udowadniać, że rzeczywiście tak jest i funkcjonariusze nie mogą tego wymagać. Funkcjonariusz przeprowadzający przeszukanie powinien, bez zapoznawania się z ich treścią, umieścić je w zabezpieczonym opakowaniu, a następnie przekazać prokuratorowi lub sądowi.

Tryb ten nie będzie miał zastosowania w sytuacji, w której te dokumenty czy nośniki znaleziono u osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa (osoby, której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów).

W kwestii ewentualnego wykorzystania dowodów objętych tajemnicą dziennikarską będzie decydował sąd. Sąd może zezwolić na zapoznanie się z tymi dokumentami lub informacjami zawartymi na innych nośnikach tylko, jeżeli jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. Ponadto dowód ten musi być dotyczyć jednego z najcięższych przestępstw, wymienionych art. 240 § 1 kodeksu karnego.

Przestępstwa te to:

- eksterminacja narodowa, etniczna, rasowa, polityczna, wyznaniowa etc. (art. 118 kodeksu karnego);
- zamach stanu (art. 127 kodeksu karnego);
- zamach na konstytucyjny organ RP (art. 128 kodeksu karnego);
- szpiegostwo (art. 130 kodeksu karnego);
- zamach na życie Prezydenta RP (art. 134 kodeksu karnego);
- zamach na jednostkę Sił Zbrojnych RP (art. 140 kodeksu karnego);
- zabójstwo (art. 148 kodeksu karnego);
- sprowadzenie zdarzenia powszechnie niebezpiecznego (art. 163 kodeksu karnego);
- porwanie statku wodnego lub powietrznego, zamach stanu (art. 166 kodeksu karnego);
- bezprawne pozbawienie wolności (art. 189 kodeksu karnego);

- wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika (art. 252 kodeksu karnego);
- przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

Jeżeli dowód objęty tajemnicą dziennikarską nie dotyczy jednego z tych przestępstw, nie może zostać wykorzystany, nawet jeśli jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości i nie jest możliwe zastąpienie go innym dowodem.

Na postanowienie sądu o wykorzystaniu dowodu objętego tajemnicą dziennikarską można złożyć zażalenie w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia.

Czy decyzję o przeszukaniu i zatrzymaniu rzeczy można zaskarżyć?

Na postanowienie o przeszukaniu i ewentualnym zatrzymaniu rzeczy przysługuje zażalenie w terminie 7 dni o tych czynności. Zażalenie wnosi się do sądu rejonowego, w okręgu którego toczy się postępowanie karne. W zażaleniu można kwestionować celowość, zasadność oraz prawidłowość przeszukania. Celowość oznacza zgodność z celem wskazanym w postanowieniu. Przeszukaniu można zrzucać niezasadność, jeżeli nie było wystarczających okoliczności uzasadniających przypuszczenie, że określone przedmioty znajdują się akurat w tym miejscu. Prawidłowość przeszukania odnosi się do poprawności jego przeprowadzenia, tzn. adekwatności działań funkcjonariuszy oraz wykonania wszystkich czynności, do których byli zobowiązani (wezwania do wydania przedmiotów, zabezpieczenia dokumentów i nośników informacji objętych tajemnicą dziennikarską czy niezwłocznego sporządzenia protokołu).

Tajemnica dziennikarska

Czym jest i co obejmuje tajemnica dziennikarska?

Podstawa prawna: zob. art. 15 ust. 1 ustawy Prawo prasowe

Warto pamiętać o tym, że tajemnica dziennikarska stanowi **jednocześnie i prawo i obowiązek** dziennikarzy i dziennikarek. Prawo do zachowania tajemnicy dziennikarskiej obejmuje prawo do zachowania w tajemnicy nazwiska autora materiału prasowego. Tajemnica dziennikarska jako obowiązek oznacza natomiast:

- obowiązek zachowania w tajemnicy danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego;
- obowiązek zachowania w tajemnicy danych umożliwiających identyfikację osób udzielających dziennikarzowi lub dziennikarce informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania (ochrona źródła informacji);
- obowiązek zachowania w tajemnicy wszelkich informacji, których ujawnienie mogłoby naruszać chronione prawem interesy osób trzecich.

Należy zaznaczyć, że pierwszy i drugi obowiązek istnieje wtedy, gdy dana osoba zastrzeże tajemnicę swoich danych.

Czym są „dane umożliwiające identyfikację” danej osoby?

Odpowiednie rozumienie tego pojęcia jest bardzo istotne z punktu widzenia obowiązku zachowania tajemnicy dziennikarskiej. Pojęcie to należy rozumieć szeroko i w sposób funkcjonalny. Oznacza to zatem, że chodzi o wszelkie dane, które nie tylko bezpośrednio wskazują daną osobę, ale także pozwalają pośrednio (na przykład w powiązaniu z innymi danymi) na zidentyfikowanie danej osoby. Mogą to być zatem (nawet częściowe) dane adresowe, cechy (na przykład fizyczne) danej osoby, zajmowane stanowisko, czy wreszcie metadane takie jak numer IP komputera i inne dane informatyczne i telekomunikacyjne.

Warto wreszcie pamiętać, że **tajemnica dziennikarska** jest przykładem **tajemnicy zawodowej**. Oznacza to, że prawo i obowiązek zachowania tajemnicy dziennikarskiej dotyczy jedynie informacji, które dziennikarz lub dziennikarka pozyskali w ramach swojej działalności zawodowej, a nie jedynie w ramach kontaktów prywatnych, chyba że informacje pozyskane w ten sposób zdecydowali następnie wykorzystać w materiale prasowym.

Co istotne, **tajemnica obowiązuje także wobec informacji, które nie zostały i nie zostaną ostatecznie wykorzystane w materiale prasowym.**

Dlaczego prawo chroni tajemnicę dziennikarską?

Jak orzekł Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 27 marca 1996 r. (Wielka Izba) w sprawie *Goodwin p. Wielkiej Brytanii* „bez takiej ochrony źródła mogłyby być zniechęcane do pomagania prasie w informowaniu opinii publicznej o sprawach leżących w interesie publicznym. W rezultacie istotna rola prasy jako publicznego stróża (public watchdog) zostałaby osłabiona, a zdolność prasy do dostarczania dokładnych i wiarygodnych informacji uległaby pogorszeniu.”

Przykład:

W 2017 roku głośnym echem odbiła się sprawa reportażu o śmierci Igora Stachowiaka w wyniku znęcania się nad nim przez funkcjonariuszy Policji w trakcie przesłuchania na wrocławskiej komendzie. Pokazuje ona jak istotne jest świadome korzystanie z praw przysługujących dziennikarzom i poddawanie społecznej kontroli przypadków ich naruszenia. Po wydaniu przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa postanowienia o zwolnieniu autora reportażu z tajemnicy dziennikarskiej co do źródeł informacji, po złożeniu przez niego zażalenia i nagłośnieniu sprawy prokuratura sama przychyliła się do jego żądania o uchylenie postanowienia.

Warto pamiętać również o kilku szczególnych regulacjach. Po pierwsze, zakres tajemnicy doznaje istotnego ograniczenia w przypadku zamieszczania **reklam lub płatnych ogłoszeń**

związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Jeśli bowiem organy ścigania lub inne uprawnione organy (np. urząd skarbowy) zażądają ujawnienia nazwy (nazwiska) i adresu osoby zamieszczających takie treści, dziennikarz lub redaktor mają obowiązek ich udzielić, zaś art. 15 ust. 1 i 2 prawa prasowego nie znajduje zastosowania (art. 36 ust. 5 prawa prasowego). Po drugie, w doktrynie prawa wskazuje się także, iż ograniczenia w publikowaniu określonych informacji określone w art. 14 ust. 3 i 5 prawa prasowego także stanowią aspekt tajemnicy dziennikarskiej (autoryzacja). Przepis ten wskazuje, iż osoba udzielająca informacji może z ważnych powodów społecznych lub osobistych zastrzec **termin i zakres jej opublikowania** (ust. 3) oraz dziennikarz nie może opublikować informacji, jeżeli osoba udzielająca jej zastrzegła to ze względu na **tajemnicę zawodową** (ust. 5).

Kto jest zobowiązany do ochrony tajemnicy dziennikarskiej?

Podstawa prawna: art. 15 ust. 2 i 3 ustawy Prawo prasowe

Do zachowania tajemnicy dziennikarskiej zobowiązani są dziennikarze, ale także inne osób zatrudnione w redakcjach i wydawnictwach prasowych. Obowiązek powstrzymania się od wyjawienia informacji objętych tajemnicą dziennikarską obarcza wszystkie osoby zaangażowane w proces wydawniczy, a zatem redaktorów, wydawcę, a nawet osoby pełniące wyłącznie usługowo-techniczne czynności (np. sekretarzy, archiwistów, informatyków, sprzątaczy, gońców czy portierów)

Kim jest dziennikarz według prawa?

Zgodnie z przepisami ustawy Prawo prasowe **dziennikarzem** jest osoba zajmująca się redagowaniem, tworzeniem lub przygotowywaniem materiałów prasowych, pozostająca w stosunku pracy z redakcją albo zajmująca się taką działalnością na rzecz i z upoważnienia redakcji.

Materiałem prasowym jest z kolei każdy opublikowany lub przekazany do opublikowania w prasie tekst albo obraz o charakterze informacyjnym, publicystycznym, dokumentalnym lub innym, niezależnie od środków przekazu, rodzaju, formy, przeznaczenia czy autorstwa.

Redakcją jest jednostka organizująca proces przygotowywania materiałów do publikacji w prasie

Prasę rozumieć należy natomiast jako wszystkie publikacje periodyczne, które nie tworzą zamkniętej, jednorodnej całości, ukazujące się nie rzadziej niż raz do roku, opatrzone stałym tytułem albo nazwą, numerem bieżącym i datą.

Warto pamiętać, że o tym, czy daną działalność uznać należy za prasową, a osobę za dziennikarza nie decyduje wpis do rejestru dzienników i czasopism oraz posiadanie legitymacji prasowej.

Na czym polega zastrzeżenie anonimowości autora materiału prasowego lub informatora?

Obowiązek zachowania tajemnicy dziennikarskiej co do autora materiału prasowego lub źródła informacji istnieje wtedy, gdy osoby te zastrzegą swoją anonimowość. **Prawo nie wymaga żadnej konkretnej formy od takiego zastrzeżenia.** Może ono także mieć miejsce na każdym etapie pracy nad danym materiałem prasowym. Zastrzeżenie to musi być jednak **sformułowane w sposób wyraźny.** Warto jednak mieć na uwadze, że zgodnie z orzecznictwem za odpowiadające temu wymogowi należy uznać przesłanie tekstu do publikacji lub (w przypadku tajemnicy źródła informacji) przesłanie danej informacji z użyciem pseudonimu lub w sposób anonimowy.

Kiedy dziennikarza nie obowiązuje tajemnica dziennikarska?

Zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy Prawo prasowe „dziennikarz jest zwolniony od zachowania tajemnicy zawodowej, o której mowa w art. 15 ust. 2, w razie gdy informacja, materiał prasowy, list do redakcji lub inny materiał o tym charakterze dotyczy przestępstwa określonego w art. 240 § 1 Kodeksu karnego albo autor lub osoba przekazująca taki materiał wyłącznie do wiadomości dziennikarza wyrazi zgodę na ujawnienie jej nazwiska lub tego materiału”

Oznacza to, że tajemnica dziennikarska nie obowiązuje w przypadku:	
wyrażenia przez daną osobę zgody na ujawnienie tożsamości	gdy informacje dotyczą przestępstw wskazanych w art. 240 § 1 Kodeksu karnego.

Tajemnica dziennikarska nie obowiązuje w przypadku przestępstw wskazanych w przytoczonym wyżej art. 240 Kodeksu karnego, ponieważ są one przestępstwami o wyjątkowo ciężkim charakterze. Artykuł ten zawiera zatem odesłanie do przepisów przewidujących przestępstwa:

eksterminacji narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej i wyznaniowej (art. 118 Kodeksu karnego), masowego zamachu przeciwko ludzkości (art. 118a) używania środków masowej zagłady oraz innych niedozwolonych działań wojennych (art. 120-124), zamachu stanu (art. 127), zamachu na konstytucyjny organ RP (art. 128), szpiegostwa (art. 130), zamachu na życie Prezydenta RP (art. 134), zamachu na jednostkę Sił Zbrojnych RP (art. 140), zabójstwa (art. 148), przyjęcia zlecenia zabójstwa (art. 148a), spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 156), sprowadzenie zdarzenia powszechnie niebezpiecznego (art. 163), porwania statku wodnego lub powietrznego (art. 166), zgwałcenia i wykorzystania seksualnego w określonych okolicznościach (zob. art. 197 § 3-5, 198), obcowania płciowego z małoletnim (art. 200), wzięcia lub przetrzymywania zakładnika (art. 252) oraz przestępstw o charakterze terrorystycznym.

Jak wygląda obowiązek zachowania tajemnicy dziennikarskiej w kontaktach z organami ścigania?

Podstawa prawna: art. 180 Kodeksu postępowania karnego i art. 16 ust. 1 ustawy Prasowe

Warto na wstępie wskazać, że w przypadku **wskazanych przestępstw o szczególnej wadze**, o których była mowa powyżej, dziennikarze nie tylko nie mają możliwości ochrony swoich źródeł informacji poprzez utrzymanie ich w tajemnicy, ale zobowiązani są **pod groźbą osobistej odpowiedzialności karnej** do przekazania tych informacji właściwym organom ścigania. Odmowa udzielenia tych informacji lub ich nieprzekazanie może być usprawiedliwione jedynie w przypadku, w którym groziłoby to odpowiedzialnością karną temu dziennikarzowi, jego bliskim lub jeżeli dziennikarz sam zapobiegnie przestępstwu.

W pozostałych przypadkach tajemnica dziennikarska nie jest ograniczona, a **dziennikarze zobowiązani są do jej zachowania i mają prawo powoływać się na ten obowiązek**. Przepisy o postępowaniu karnym przewidują jednak bardziej możliwość wyłączenia tajemnicy zawodowej dziennikarza w odniesieniu do informacji do wszelkiego rodzaju czynów karalnych.

Ogólny przepis dotyczący zwolnienia z tajemnicy w postępowaniu karnym znajduje się w art. 180 Kodeksu postępowania karnego, zgodnie z którym: „osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” lub „poufne” *lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu* [podkreślenie własne] lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, *chyba że sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy* [podkreślenie własne], jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej”.

Zgodnie z paragrafem 2. tego przepisu zwolnienie z tajemnicy jest możliwe jeżeli spełnione są łącznie dwie przesłanki, to jest jeżeli „**jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości**” oraz jeżeli „**okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu**”.

Należy jednak pamiętać, że **tajemnica dziennikarska na gruncie postępowania karnego podlega szczególnej ochronie** w porównaniu z innymi rodzajami tajemnicy zawodowej.

Zgodnie z art. 180 § 3 Kodeksu postępowania karnego zwolnienie dziennikarza od obowiązku zachowania tajemnicy „***nie może dotyczyć danych umożliwiających identyfikację autora materiału prasowego, listu do redakcji lub innego materiału o tym charakterze, jak również identyfikację osób udzielających informacji opublikowanych lub przekazanych do opublikowania, jeżeli osoby te zastrzegły nieujawnianie powyższych danych*** [podkreśl. własne]”

Pomimo tego, że w praktyce orzecznictwa sądowego przepis ten nie jest zawsze odpowiednio stosowany i dochodzi do zwolnienia z tajemnicy w tym zakresie warto wiedzieć, że w uchwale z 22 listopada 2022 r. (sygn. akt I KZP 26/02) **Sąd Najwyższy podkreślił, że zakaz zwolnienia w tym zakresie ma charakter bezwzględny.**

Jak wygląda procedura zwolnienia z tajemnicy dziennikarskiej w postępowaniu karnym?

Przepisy Kodeksu postępowania karnego przewidują, że **zwolnienie z tajemnicy może nastąpić na podstawie decyzji sądu** na wniosek prokuratora. Sąd decyduje na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. **Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.**

Warto wiedzieć, że zwolnienie nie może mieć charakteru ogólnego, a wniosek prokuratora powinien określać wyraźnie zakres tego zwolnienia odnoszący się do ściśle określonej sprawy, zachowania oraz sytuacji, których ma dotyczyć przesłuchanie

Ważne jest uściślenie, że zwolnienie nie może mieć charakteru ogólnego, a wniosek prokuratora powinien określać wyraźnie zakres tego zwolnienia odnoszący się do ściśle określonej sprawy, zachowania oraz sytuacji, których ma dotyczyć przesłuchanie.

Jak zachować się w przypadku przeszukania przez organy ścigania?

Ryzyko naruszenia tajemnicy dziennikarskiej jest szczególne w tym przypadku, ponieważ inaczej niż w przypadku przesłuchania, nie da się przewidzieć przed dokonaniem kontroli, czy

w wyniku operacji funkcjonariusze nie natrafiają na dokumenty lub innego rodzaju źródła informacji, które będą zawierać takie dane, które są objęte tajemnicą dziennikarską, także takie które pozwalają na wydedukowanie informacji chronionych.

Aby nie dopuścić do naruszenia tajemnicy dziennikarskiej w tych niejasnych przypadkach warto wiedzieć, że zgodnie z art. 266 Kodeksu postępowania karnego, jeżeli funkcjonariusze dokonujący przeszukania natrafiają na materiały (na przykład dokumenty lub inne nośniki informacji, czy komputery), które mogą zawierać informacje chronione, materiały te powinny **zostać zabezpieczone i niezwłocznie przesłane do prokuratora, który może wnieść do sądu o zezwolenie na wykorzystanie dowodu.**

W praktyce – dla pewności, że powyższe przepisy pozwolą rzeczywiście ochronić informacje objęte tajemnicą – **warto zadbać, aby materiały te zostały odpowiednio oznaczone** lub – w innym przypadku – w trakcie przeszukania **wyraźnie wskazać te materiały i poprosić o ich zabezpieczenie oraz odnotowanie tego faktu w protokole.**

Jeżeli dokumenty zawierają informacje stanowiące tajemnicę dziennikarską, podobnie jak w odniesieniu do przesłuchania, o którym była mowa wcześniej, informacje te mogą być wykorzystane jako dowody **tylko wtedy, gdy jest to, po pierwsze, niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a po drugie, dana okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. Sąd orzeka postanowieniem, na które przysługuje zażalenie.**

Uwaga! W przypadku przeszukania stosuje się odpowiednio ograniczenia wskazane powyżej, to jest przepisy o zwolnieniu z tajemnicy w przypadku najcięższych przestępstw (wskazanych w art. 240 Kodeksu karnego) oraz zakaz zwolnienia z tajemnicy wobec danych pozwalających na zidentyfikowanie autora materiału lub źródła informacji (art. 180 § 3 Kodeksu postępowania karnego).

Podsumowując:

Jeżeli dziennikarz lub dziennikarka w trakcie przeszukania oświadczy, że dany dokument/sprzęt zawiera informacje objęte tajemnicą zawodową, przeszukujący przekazuje niezwłocznie ten dokument/sprzęt bez jego odczytania prokuratorowi lub sądowi w opieczętowanym opakowaniu. Sąd decyduje o ewentualnym zwolnieniu z tajemnicy dziennikarskich w oparciu o te same przesłanki, co przy przesłuchaniu.